

อาหารสมอง

• วรรณกร สวมโกเสศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

“คันเร่งของห้วงจักรคำง
จึงวิ่งจากสถานีมีกณะสัน
พุ่งเข้าชนสถานีหัวลำโพง”

“เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดจาก
นักศึกษาจากคอมมิวนิสต์ของสมเฝ้าอยู่
ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทางทาง
จึงจำเป็นต้องบุกเข้าไป” คำอธิบายของ
เหตุการณ์นี้ประชาชนไทยจำนวนมาก
เชื่ออย่างไม่มีข้อสงสัยเพราะทางการ
เป็นคนบอก

เหตุการณ์แรกคนต่างชาติหัวเราะ
ฟันโยกในความไร้เดียงสาของคนไทย
มันจะเป็นไปได้อย่างที่ห้วงจักรและ
ขบวนการรวม 6 คัน คันเร่งคำงจนสามารถ
วิ่งผ่านทางมาได้เป็นกิโลเมตรและ
พุ่งเข้าชนสถานีหัวลำโพงจนคนตายไป
5 คน บาดเจ็บสาหัส 8 คนในเหตุการณ์ปี
2529 ความจริงก็คือหนังสือพิมพ์ฝรั่งในบ้าน
เรารายงานว่าในช่วงนั้นมีการประท้วงกันอยู่
และมีคนเห็นคนขับบังคับห้วงจักรเข้าชน
แบบคามิกะเซ โดยโดดลงจากห้วงจักรก่อน
ถึงจุดปะทะ

เหตุการณ์ที่สองนั้นในปัจจุบันเรา
ก็รู้กันแล้วว่าไม่เป็นความจริง มีผู้ชุมนุม
ไร้เดียงสาจำนวนมากในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ถูกฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ
แต่ตอนแรกผู้คนส่วนใหญ่เชื่ออย่าง
สนิทใจ

เหตุที่เราเชื่อทั้งสองเหตุการณ์ก็เพราะ
มนุษย์ส่วนใหญ่มีสิ่งหนึ่งในใจที่เรียกว่า
“authority bias” กล่าวคือมีความ
เอนเอียงเชื่อเพราะ authority หรือ
“ผู้มีอำนาจ” เป็นผู้บอก

ผู้คนทุกชาติมี “authority bias”
ด้วยกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สติ
ปัญญาของแต่ละคน และด้วยความมีตัวตน
ของความเอนเอียงเช่นนี้ จึงมีความพยายาม
กันมากที่จะเป็น authority เพื่อหาประโยชน์
จากความเอนเอียงโดยธรรมชาติ

พราหมณ์ตั้งแต่เมื่อหลายพันปีก่อน
เป็นชนกลุ่มเดียวที่ผู้คนเชื่อว่าสามารถ
ติดต่อกับพระเจ้าได้ (แม้แต่พระเจ้าแผ่นดิน
ก็ยังติดต่อกไม่ได้) ดังนั้น พราหมณ์จึงอยู่ใน
วรรณะที่สูงที่สุด ใครๆ ก็ซุกให้ทั้งนั้นเพราะ
ต้องการมีชีวิตที่ดีกว่าในโลกนี้และโลกหน้า
(ตามคำบอกของพราหมณ์) พราหมณ์กลายเป็น
authority สำคัญจนทุกวันนี้ในเรื่องการ
ทำพิธีศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

พระก็เป็นอีก authority หนึ่งของ
สังคมไทยที่คนไทยนับถือและเชื่อคำพูด
คนจำนวนหนึ่งมกมายมากจนทำให้พระและ

มนุษย์จะไม่ตัดสินใจ
ผิดพลาด
เพราะเชื่อข้อมูล
ที่ไม่ถูกต้อง
หากตระหนักถึง
การมี authority bias
ในชีวิตประจำวัน
อยู่เสมอ

ทำอย่างไรกับ Authority Bias

เกณฑ์ที่ตัดสินหลายรายไปตามๆ กัน
ถ้าไม่มี authority bias พุทธมามกะบาง
ส่วนคงไม่สูญเสียเงินกันไปมากมายกับพระที่หา
ประโยชน์จากความเอนเอียงเช่นว่านี้หรือ
พระที่เป็นหมอดูน่าเชื่อถือกว่าหมอดู
ธรรมดาเพราะการห่มผ้าเหลืองทำให้มี
ความเป็น authority มากกว่าคนเดินดิน ดัง
นั้น คนธรรมดาเหล่านี้จึงต้องฝึกหัดการทรง
เจ้าเข้าผี มีอาศรม มีกะโหลก มีเครื่องราง
เสริมเพื่อให้ดูขลังและมี authority มากขึ้น
เพื่อหาประโยชน์จาก authority bias

นายวิมล สุขผล อดีตหลวงปู่เณรคำ
หลอกลวงได้ก็เพราะการสร้าง authority

ด้วยการสร้างเรื่องว่าเป็นผู้วิเศษเป็น
หลวงปู่ในร่างพระหนุ่ม เคยเกิดร่วมชาติกับ
พระพุทธเจ้า เป็น “พุทธบุตร” (เคยจำได้ว่า
ลูกพระพุทธเจ้าชื่อราหุล ไม่ใช่สิริพล) และ
เป็นตัวกลางพาไปสู่สวรรค์ได้

เราเห็นคนจำนวนหนึ่งบ้าคลั่ง
เครื่องแบบ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.
ลูกจ้าง ฯลฯ เนื่องจากเครื่องแบบทำให้
authority โดดเด่นขึ้น ชาวบ้านเห็นความ
มีอำนาจของพวกเขา และพวกเขาก็ได้
ประโยชน์จาก authority bias

เมื่อเรื่องมันเป็นเช่นนี้ พวกเราจึง
ต้องระวังคำพูด คำชี้แจง ความเห็น

คำแนะนำ “ลา” จาก “ผู้มีอำนาจ” ทั้งหลาย เพราะหากไม่ระวังเราจะเชื่อเขามากกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะเดียวกันเราก็มักมองข้ามการรับฟังจากคนอื่นที่อาจมีข้อเสนอแนะที่ดีกว่าแต่บังเอิญขาด authority

มนุษย์โดยทั่วไปมักเชื่อคำวินิจฉัยของแพทย์ที่มี authority โดยธรรมชาติ (บางคน “ติดหมอ” ด้วย ไม่ยอมรับการรักษาจากหมอคนอื่น มันพิสูจน์ว่า authority ก็มีอิทธิพลเหมือนกัน) คำแนะนำเพื่อป้องกันการวินิจฉัยโรคที่อาจผิดพลาดโดยหมอคนเดียว (อย่าลืมว่ามนุษย์มีโรคทั้งหมดที่ทำให้เจ็บป่วยได้กว่าหนึ่งหมื่นโรค) ก็คือให้ไปหาหรือหมอคนที่สองเพื่อหา “second opinion” หรือการวินิจฉัยโรคอีกครั้งโดยหมออีกคนเพื่อความแน่ใจ

ในโลกธุรกิจนั้นบริษัทที่มี authority bias อย่างแรง เพราะมี CEO เป็นเผด็จการ (ไม่ฟังใคร และไม่มีใครท้อ) ทุกคนเชื่อฟังหมดมีโอกาสทำให้บริษัทพังได้ง่ายเช่นเดียวกับกับต้นเครื่องบินในสมัยก่อนที่มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดในเที่ยวบิน นักบินผู้ช่วยก็ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดอันตราย จึงมีโครงการ CRM (Crew Resource Management) ซึ่งอบรมให้กัปตันและพนักงานร่วมกันหาหรือเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความปลอดภัยเกิดขึ้น ซึ่งทั้งหมดก็คือการแก้ไขปัญห authority bias นั่นเอง

มนุษย์จะไม่ตัดสินใจผิดพลาดเพราะเชื่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหากตระหนักถึงการมี authority bias ในชีวิตประจำวันอยู่เสมอไม่ว่าจากโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือมนุษย์ด้วยกันเองก็ตามที่

authority bias นี้เองที่ทำให้กลุ่มผู้ทำรัฐประหารต้องหาผู้อ่านประกาศคณะปฏิวัติทางโทรทัศน์ที่ประชาชนรู้จักว่าเป็นตัวแทน “authority ใหม่” ที่น่าเชื่อถือ มิฉะนั้นประชาชนอาจนึกว่าเป็นละครโทรทัศน์ตอนเย็น